

Kleine kinderen
Grote
Kansen

Studiedag Kleine Kinderen Grote Kansen

12 december 2023

Begrijpend lezen vanuit praktijk, theorie en tools

Anne Vanderhaegen (Basisschool Sint-Janscollege Visitatie)

Dr. Liselotte Vandenbussche (Artevelde hogeschool Gent)

Onze school

Basisschool Sint-Janscollege Visitatie

- Gentse basisschool
- Grote school
- Diverse achtergrond bij leerlingen
- Organisatie kleuterschool
 - 8 klassen met maximum 24 kinderen
 - Teamteaching met 5 teamteachers
- Brugfiguur

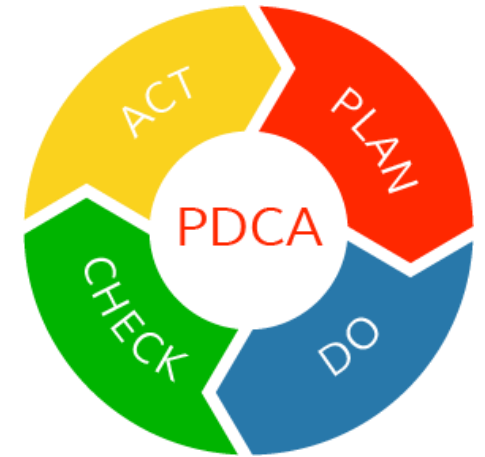
Visitatie

Woordenschat & verhaalbegrip

Proces talenbeleid

- Beginsituatie
- Focus gedurende volledig schooljaar
 - Met begeleiding via Expeditie taal + project Kleine kinderen Grote kansen
- Informeren & inlezen op beleidsniveau
- Theorie opsplitsen & doorgeven
- Kernteam test uit
 - Ervaringen & successen delen
- Afspraken maken & uittesten (verticale leerlijn)
 - Ervaringen & successen delen
 - Afspraken bijstellen o.b.v. ervaringen

gekozen
boek

- titel, auteur, illustrator,
jaartal:

*Daan Hysbraak, Anns Van
Diepen & Mariche Van Diepen*

- bijhorende informatieve &
verhalende boeken:

*Kom uit die kraak!!, Bomplaatzen
boven en onder de grond, En dat doen we
2022
dus*

ik laat de
kinderen
actief de
boeken
verkennen

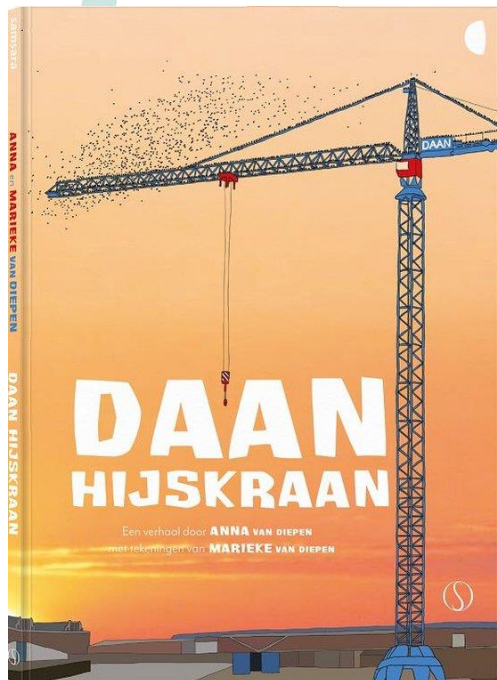
- boekenbingo
- bladwijzerspel
- boekensushi
- sorteren per cover
- voorwerpen zoeken
- cover puzzelen
- top 3 kiezen
- boekendans
- boekenrestaurant
- ...

brede
basiszorg of
verhoogde
zorg?

- ik focus **individueel** of in **kleine groep** op **voorkennis / woordenschat / wie - wat - waar / probleem - oplossing / ...** aan de hand van een **impressie**, de **kaft** of een **prent**
- een collega of ikzelf leest **hardopdenkend** voor **individueel / in kleine groep (pre-teaching)** met focus op woordenschat / verhaalbegrip: leesvraag 1 / 2 / 3
- ik **vertel interactief in groepjes** met prentenboek / prenten / verteltafel / handpop / kamishibai / schetsen / powerpoint / ... en focus op **woordenschat / verhaalbegrip**: leesvraag 1 / 2 / 3
- ik **vertel klassikaal interactief** met prentenboek / prenten / verteltafel / handpop / kamishibai / schetsen / powerpoint / ... en focus op **woordenschat / verhaalbegrip**: leesvraag 1 / 2 / 3

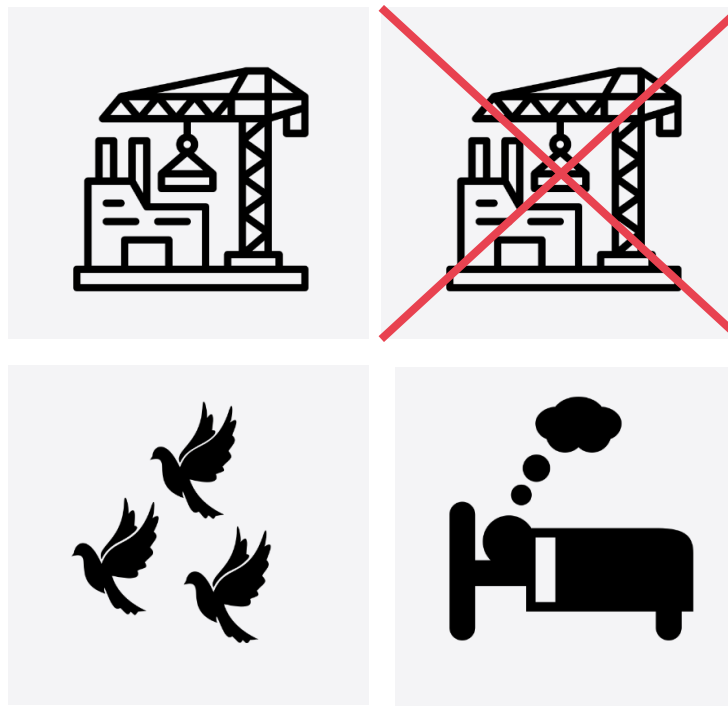
+ lichttafel

Daan Hijskraan

Centraal prentenboek
tijdens thema bouwen

Boeken verkennen

Boeken sorteren

Boekendans

→ Nabespreking!

Daan Hijckraan

Brede basiszorg of verhoogde zorg?

- **Verhoogde zorg: Pre-teaching**
 - Hardopdenkend voorlezen
 - Prenten + verteltafel
 - Woordenschat & verhaalbegrip
- **Brede basiszorg: klassikaal interactief voorlezen**
 - Prenten + verteltafel
 - Verhaalbegrip
- **Herhalend voorlezen** op verschillende manieren
- **Voordelen:**
 - Verhaal- en tekstbegrip
 - Woordenschatkennis
 - Begrijpend luisteren → begrijpend lezen

VOORBEREIDING

- nieuwe woorden-schat:
- belangrijke voorkennis:

de hijskraan, de windmolen, de horizon, het woud, de kruin, nijmeren, de wolkenkrabber

↳ bouwen, bouwverf, gereedschap, concept ZWAAR

ideeën voor de aanzet: impressie, gesprek ...

bezoek bouwverf, decor nabouwen, lichttafel maken

samen genieten

doel

woorden-schat uitbreiden

- ik sta stil bij woordbetekenissen en leg de link met de prenten
- ik combineer met een ander boek
- ik zoek alle woorden over ...

- ik **herhaal** een boek dat de kinderen al kennen
- ik focus op **sfeer** (muziek, kaarsje, thee, handpop, koekje)
- ik focus op **humor** (dialect, grappig personage, mopjes)
- ik laat de kinderen over hun **ervaringen** vertellen

verhaal-begrip vergroten

- leesvraag vertelbeurt 1 (klas / groepje / individueel):

Wie - wat - waar ?

- leesvraag vertelbeurt 2 (klas / groepje / individueel):

probleem - oplossingen ?

- leesvraag vertelbeurt 3 (klas / groepje / individueel):

/

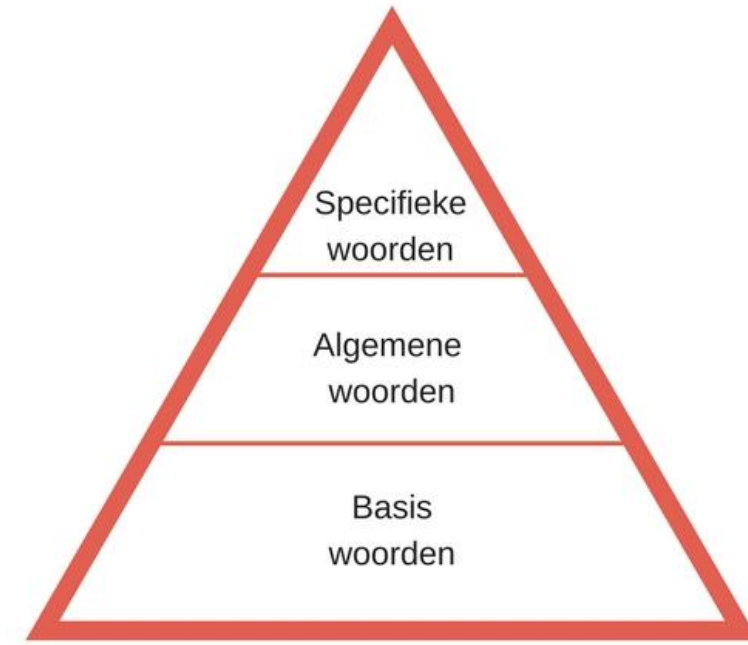
ik kies passende lees-strategieën

- voorspellen (op basis van kaft, titel, lay-out ...) + *oplossingen*
- vragen stellen (open vragen stellen en beantwoorden)
- visualiseren (een actieve voorstelling of mindmap maken)
- verbinden (verbanden met ervaringen, tekstelementen)
- samenvatten (wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe?)
- afleiden (tussen de regels lezen, afbeeldingen analyseren, verwijswaarden koppelen)

Vorbereiding

Focuswoorden selecteren

- Expliciete instructie van **één woord per dag**
- **Selectiecriteria:**
 - Drielagenmodel (Beck & McKeown)
 - Artikel op Kleutergewijs.be door Helena Taelman:
'De waarde en beperkingen van woordenlijsten voor de kleuterklas'
- Vanuit het **centraal prentenboek**
- Vanuit de **focusdoelen**

FOCUSWOORDEN SELECTEREN

Ongekende woorden

Kies woorden die nog niet of weinig gekend zijn.

Functionele woorden

Frequente & nuttige woorden (op lange termijn). Belangrijk in de context.

Variatie

Geen woorden die té dicht bij elkaar liggen (vb. vogel én vliegen).

Niet te veel

6 woorden per week is al voldoende (vb. elke dag eentje).

Differentieer

Basiswoorden en uitdagende uitbreidingswoorden.

Expliciete instructie

Expliciet aanbrengen nodig? Of komen ze impliciet vaak voor?

JEUGDBOEKENMAAND THEMA GELUK

Prentenboek

Kies een centraal prentenboek. Het boek vormt de rode draad binnen jouw thema.

Herhaling

Lees het verhaal meermaals voor, op verschillende manieren.

Variatie

Pre-teaching, poppenspel, verteltafel, rollenspel, actief voorlezen, ...

Woordenschat

Selecteer focuswoorden. Gebruik het drielagenmodel en de selectieregels.

Kijktafel

Maak de focuswoorden zichtbaar: foto's, boeken & concreet materiaal kunnen hierbij gebruikt worden.

Stel tentoon

Maak creatief zichtbaar rond welk boek jullie werken, hang dit op in de gele zaal.

Vorbereiding

Focuswoorden selecteren

De
windmolen

De
wolkenkrabber

Mijmeren

De wens

Dromen
van

Zwaar

Het woud

Hoog

VERTELMOMENTEN

impressie

introdactie:
• auteur
• illustrator
• titel

1
ik lees
hardop-
denkend
voor

- leesvraag stellen
- post-its gebruiken met vragen / antwoorden / demonstraties passende leesstrategieën

zinnvol slot

2
ik lees
interactief
voor

- leesvraag stellen
- post-its gebruiken met passende open vragen en doe-interacties op basis van de leesvraag

- ik licht er een **element** uit (iets grappigs, spannends, visueels ...)
- ik blik terug op de **leesvraag**
- ik maak of vervolledig een **mindmap**

"nijmereu"

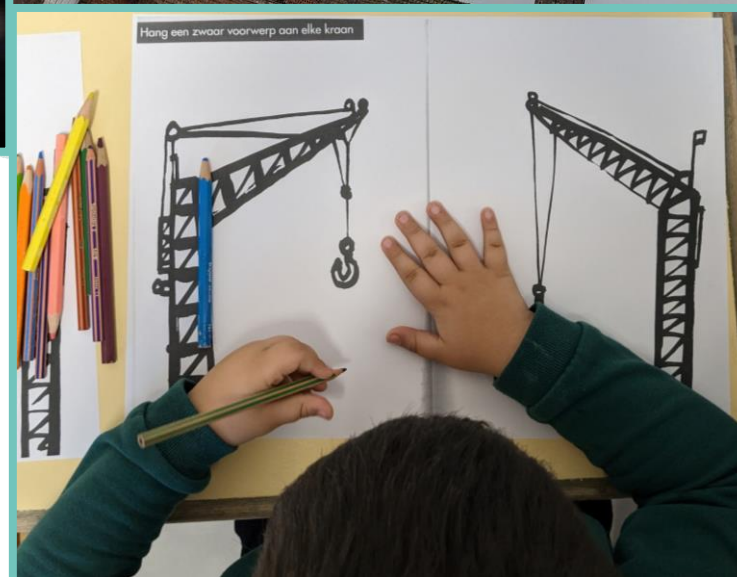
ik lees zuiver
voor

Pre-teaching: hardopdenkend voorlezen met prentenboek & concreet materiaal

Impressie ter voorbereiding: bezoek aan de bouwwerf

Kijktafel als teaser voor de andere kinderen

Pre-teaching: Daan Hijskraan

Pre-teaching: hardopdenkend voorlezen + verwerkingsactiviteit

Kijktafel als teaser voor de andere kinderen

Pre-teaching: Stella en de zeemeeuw

“De groep leerlingen die preteaching krijgt, varieert. Deels omdat we kinderen maandelijks koppelen aan een buddy die mee het verhaal mag ontdekken. Ze voelen zich **niet de kneusjes**. Ze zijn spionnen die ‘geheime info’ meekrijgen. Terug in de klas mogen ze een tipje van de sluier lichten over het boek. Daarmee wakkeren ze de nieuwsgierigheid van de klasgenoten over het nieuwe thema aan.”

Artikel Klasse: Sterke taal bij kleuters: da's afgesproken!

Pre-teaching i.f.v. brainstorm

Uitstap sterrenwacht als pre-teaching voor de brainstorm

Vorbereiding

Verschillende doelen beogen

- Woordenschat uitbreiden
- Verhaalbegrip vergroten
- Samen genieten

→ Herhalend voorlezen met telkens een ander doel

Herhalend voorlezen

Woordenschat uitbreiden

Woordkaarten, kijktafel, informatief prentenboek

Herhalend voorlezen

Verhaalbegrip vergroten

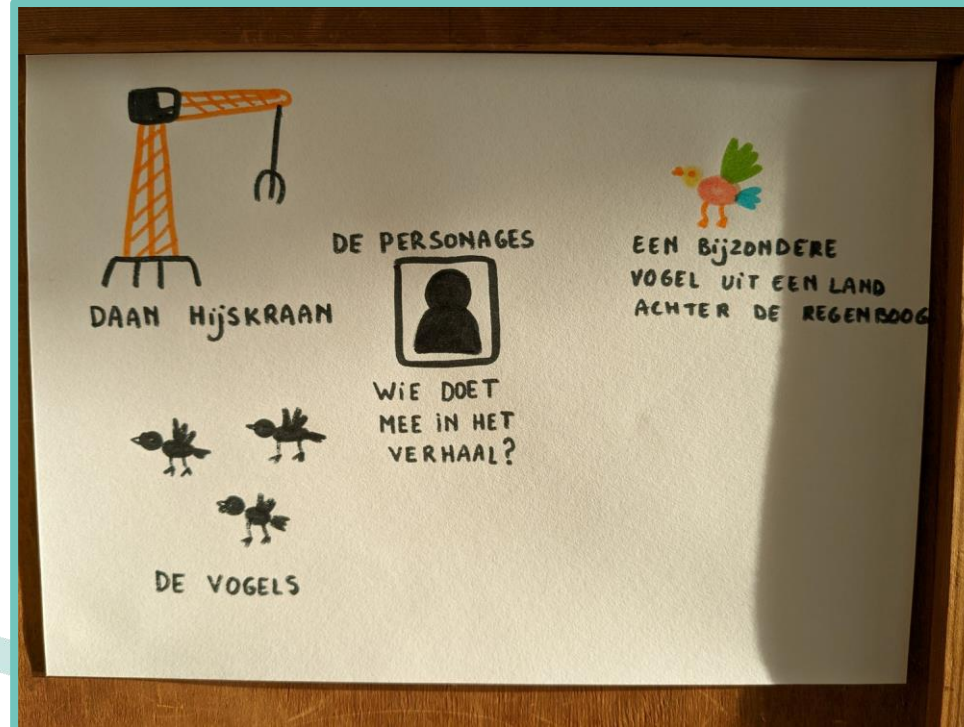
- Voorspellen, vragen stellen & afleiden
 - Pre-teaching: hardopdenkend voorlezen → klassikaal interactief voorlezen
 - Zie vragenkaart begrijpend luisteren (taxonomie Bloom)
 - Afbeeldingen analyseren, ...
- Verbinden
 - Uitstap bouwwerf – thematische werking - ...
- Samenvatten & visualiseren
 - Wie, wat, waar, wanneer, waarom hoe?
 - Telkens ander element belichten & samenvatten: groeit doorheen thema

Herhalend voorlezen

Interactief voorlezen door
klasleerkracht en zorgleerkracht

Herhalend voorlezen met aandacht
voor verschillende elementen:
personages, plaatsen, ...

VERWERKING

hoekverrijking
of nieuwe hoek

- boekenhoek
- poppenkast
- huishoek
- dramahoek
- bouwhoek
- luisterhoek
- verteltafel
- ...

→ *gradueel verwijzen met thematische boeken + knuffels + spelletjes*

→ *gereedschap*

→ *de werf*

→ *de leerde werf*

+ *trimmertafel*

begeleide activiteiten

- **verhaalpad** (wat gebeurt wanneer?)
- **boekenposter** (wat kies je waarom?)
- **personages maken** (wie kies je waarom?)
- estafette navertellen
- **boekendoos** (wat zit erin waarom?)
- **vervolgverhaal schrijven**
- **vandaag in de krant** (welk moment kies je waarom?)
- ...

→ *on stop motion*

↓

→ *op YouTube*

woordenschat-routines

- **kimspel**
- **memory**
- **mindmap**
- **binnenkring-buitenkring**
- **tweespraak**
- **woordenzoektocht**
- ...

ik zoek buitenschoolse mogelijkheden voor transfer

- ik **film** en maak de opname beschikbaar
- ik betrek **ouders** om het boek te vertalen
- ik **leen** het boek uit
- ...

↓

1 doelwoord vertaald in talen vd klas

ik herhaal het boek met een andere leesvraag / verteltechniek / groep

plattengond

groter / kleiner dan ... on het echt

→ *elke stap + 3 weken*

ik koppel een informatief prentenboek aan het fictieve boek

Verwerking

Focuswoordenschat aanbrengen

- Via woordenschatroutines
- Het woord van de dag
- Kijk- of thematafel
- Viertakt of vierfasenmodel
 - Voorbewerken
 - Semantiseren: 5 uitjes (uitspreken – uitleggen – uitbeelden – uitbreiden – uitproberen)
 - Consolideren
 - Controleren

VOORBEWERKEN

SEMANTISEREN

CONSOLIDEREN

CONSOLIDEREN

CONTROLLEREN

Kleine bouwwerf

Huishoek

Timmertafel

Consolideren via zelfstandig spel

Grote bouwwerf

Timmertafel

Woordenschateducatie

Werkvormen

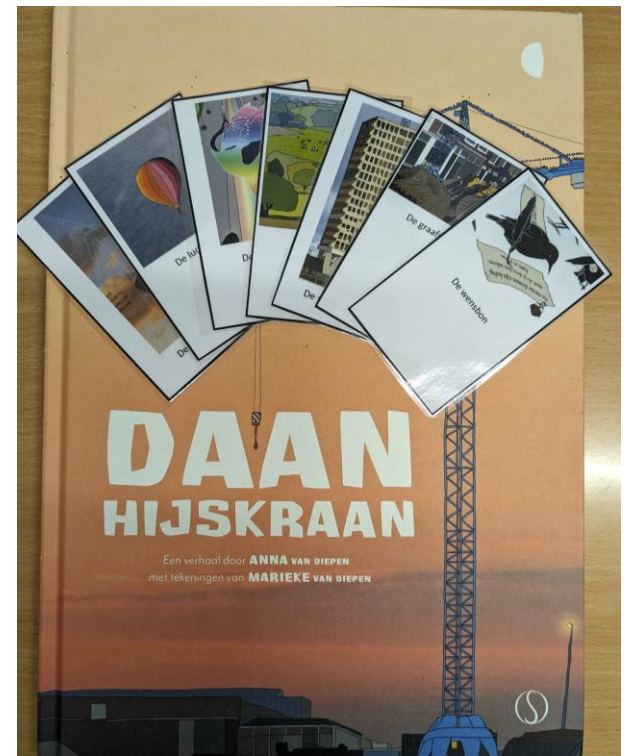
- Draai maar raak: uitbeelden – liplezen – omschrijven - ...
- Pictionary – kimpel – ik zie, ik zie, wat jij niet ziet
- Plattegrond klas: woorden verstoppen
- Rijmpjes of associaties maken
- Reactiespel (Bv: rechtstaan bij jouw woord)
- Vijf focuswoorden trekken: verhaal, liedje, toneeltje maken
- Zoek iemand die...
- Waar/niet waar
- Wat is het verschil?
- Voeldoos
- EF-spelletjes: Ssst de ... slaapt – wat is groter/kleiner – woorden wisselen
- ZA: bingo – schrijfschriftje – memorie – lotto - ...

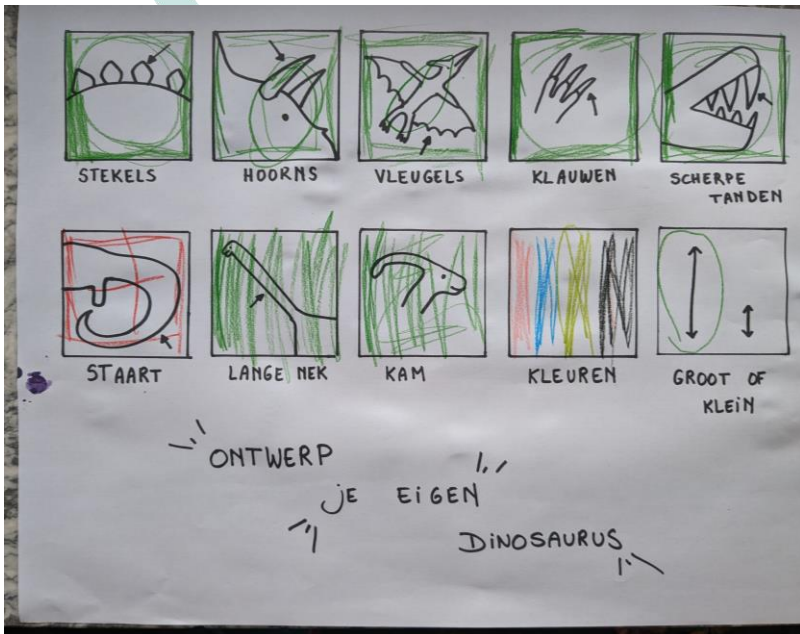
EF: Wat is groter of kleiner in het echt?

Focuswoorden in de schrijfhoek

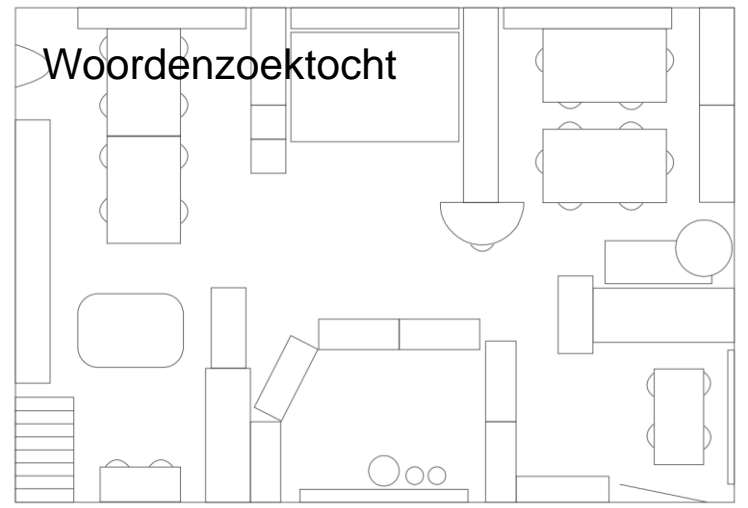
Bladwijzers van themawoorden, tussen juiste blz stoppen

Focuswoorden in de tekenhoek

Ik zoek iemand die...

Woordenschateducatie

Focuswoorden aanbrenge

De kracht van routines

- Bekendheid & herhaling
- Structuur & houvast
- Aandacht gaat niet naar vorm onderwijs → inhoud
- Organisatie & klasmanagement vragen weinig tijd
→ onderwijstijd effectief benutten

Woordenschateducatie

Evaluatie

- De kleuters vinden het leuk, nieuwsgierig naar het woord van de dag
- Trots als ze het woord kennen of onthouden
- Bij veel herhaling (routine) → groot effect
 - Focuswoorden blijven herhalen in andere thema's
- Meerwaarde van woordkaarten = intensief & bewust gebruik
- Selectie woorden afhankelijk van groep tot groep
- Leuke tussendoortjes om extra tijd zinvol in te vullen

Verwerking

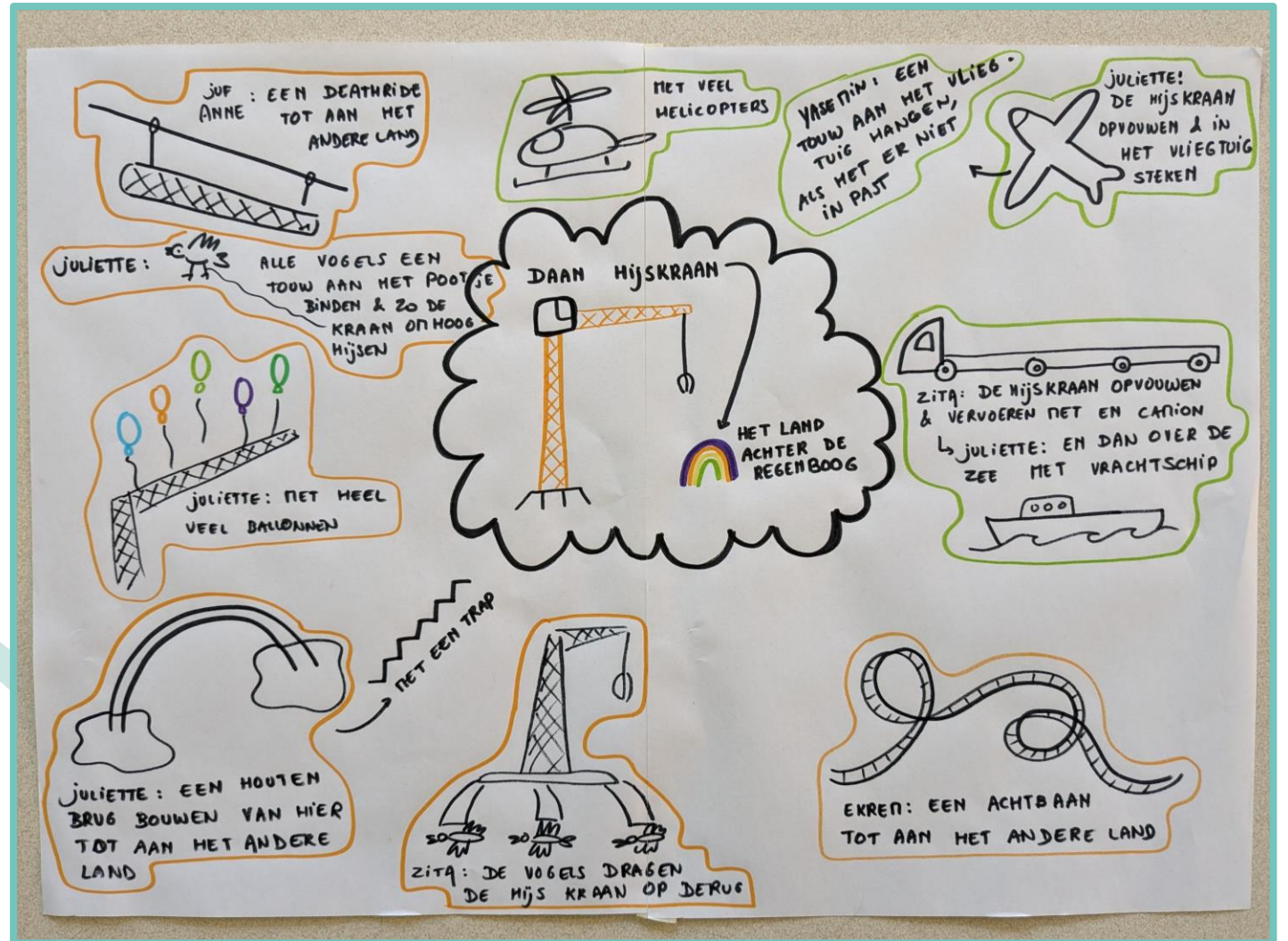
Begeleide activiteiten

- Vervolgverhaal verzinnen
 - Brainstorm – uitschrijven & uittekenen
- Personages maken
- Decor maken
- Stop-motion video maken (= verhaalpad)
- Verhaal inspreken via micro (= verhaalpad)

Een vervolg voor het verhaal bedenken en uitschrijven

Een decor maken voor een stop-motion video en het verhaal inspreken.

Buitenschoolse mogelijkheden voor transfer

Partnerschap met ouders

Waarom ouders betrekken?

- Het aandeel ouders dat niet graag leest, is in Vlaanderen groter dan in andere landen
- 9% van de IIn heeft ouders die zelden of nooit boeken voorgelezen hebben voor het eerste leerjaar

MAAR

- Leerlingen met wie ouders taalstimulerende activiteiten doen, scoren later beter in begrijpend lezen
- De kans dat een kind uitgroeit tot lezer wordt 5 keer zo groot als ouders een actieve leesopvoeding voeren. De invloed van de Ikr hierop is 1,5.

Partnerschap met ouders

Ouders betrekken in talenbeleid

- Open onthaal
- **Filmpje delen met ouders**
- (meertalig) voorlezen met ouders
- **Focuswoorden vertalen**
- (meertalige) verteltassen
- **Bezoek aan de bibliotheek**

(meertalig) voorlezen met ouders,
voor ouders

Welke vragen hebben jullie nog?

Contactgegevens:

- anne.vanderhaegen@bsvisitatie.be
- liselotte.vandenbussche@arteveldehs.be